Uradni list
Evropske unije

SL
Serija C

C/2025/5152

28.10.2025

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Pomen institucionalizacije civilnega in socialnega dialoga v državah kandidatkah za pristop k EU in partnerskih državah

(mnenje na lastno pobudo)

(C/2025/5152)

Poročevalci: **Decebal-Ștefăniță PADURE**
Dumitru FORNEA
Ionuț SIBIAN

Svetovalci	Mircea MITRUȚIU (za poročevalca iz I. skupine) Igor ZUBCU (za poročevalca iz II. skupine) Simona CONSTANTINESCU (za poročevalca iz III. skupine)
Sklep plenarne skupščine	23. 1. 2025
Pravna podlaga	člen 52(2) Poslovnika
Pravna podlaga	člen … Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za zunanje odnose
Datum sprejetja na seji strokovne skupine	12. 6. 2025
Datum sprejetja na plenarnem zasedanju	17. 7. 2025
Plenarno zasedanje št.	598
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	187/0/2

1. Sklepi in priporočila

1.1 Neodvisna in dinamična civilna družba je ključna za demokracijo, varstvo temeljnih pravic in svoboščin ter boj proti razraščanju ekstremističnih gibanj, ki postavljajo pod vprašaj vrednote EU. Organizirana civilna družba, ki temelji na demokratičnih vrednotah, deluje v javnem interesu, saj ima vlogo posrednika med oblastmi in državljani, pri čemer odmevno posreduje različna mnenja, vključno z mnenji ranljivih skupin. Zagotavlja platformo za miroljubni aktivizem, zagovorništvo in zaščito pravic ter krepi demokratično udejstvovanje in odgovornost.

1.2 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) na podlagi svojih prejšnjih predlogov v zvezi s civilnim ([1]) in socialnim dialogom ([2]) ponovno poudarja, da je pomembno, da se civilni in socialni dialog institucionalizirata tudi v državah kandidatkah za pristop k EU ter partnerskih državah EU ([3]) z naslednjimi podrobnimi cilji:

— vzpostavitev celovitega in spodbudnega zakonodajnega okvira, ki bo zagotovil učinkovito udeležbo organizacij civilne družbe, socialnih partnerjev in drugih ustreznih deležnikov pri oblikovanju, izvajanju, spremljanju in ocenjevanju zakonodajnega in političnega dela. Ta okvir bi moral biti usklajen s standardi EU glede vključenosti, preglednosti in odgovornosti ter standardi, ki jih je določila Organizacija združenih narodov (OZN), zlasti v okviru cilja trajnostnega razvoja 16;

([1]) Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Krepitev civilnega dialoga in participativne demokracije v EU: pot naprej (raziskovalno mnenje na zaprosilo belgijskega predsedstva) (UL C, C/2024/2481, 23.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2481/oj).

([2]) Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog priporočila Sveta o krepitvi socialnega dialoga v Evropski uniji (COM(2023) 38 final – 2023/0012 (NLE)) – Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Krepitev socialnega dialoga v Evropski uniji: izkoriščanje njegovega celotnega potenciala za upravljanje pravičnega prehoda (COM(2023) 40 final) (UL C 228, 29.6.2023, str. 87).

([3]) Partnerska država pomeni katero koli državo, ki sklene sporazum o partnerstvu z EU. Seznam držav je na voljo na spletni strani Evropske komisije – Države: https://international-partnerships.ec.europa.eu/countries_en.

— uskladitev institucionalne ureditve civilnega in socialnega dialoga v državah kandidatkah z načeli, standardi in dobrimi praksami v Evropski uniji ter spodbujanje takšne uskladitve v partnerskih državah s sklicevanjem na Evropski ekonomsko-socialni odbor. Za civilni in socialni dialog bi bilo treba zagotoviti ustrezna sredstva in nacionalne regulativne okvire, ki bi omogočili njuno učinkovito delovanje in zbliževanje pri zagotavljanju stalnega dialoga med državo in družbo;

— podpiranje pristnega in strukturiranega tristranskega dialoga med vlado, sindikati in organizacijami delodajalcev, da bi se spodbudilo sodelovanje na ključnih področjih, kot so zaposlovanje, pravice delavcev, kolektivna pogajanja, regionalni razvoj, izobraževanje in strategije pravičnega prehoda;

— okrepitev zmogljivosti organizacij civilne družbe in socialnih partnerjev za učinkovito in enakopravno udeležbo v civilnem in socialnem dialogu, in sicer z namensko finančno podporo, usposabljanjem, institucionalnimi partnerstvi in operativno pomočjo, pri čemer se ohrani njihova neodvisnost od vlade;

— spodbujanje izmenjave primerov dobre prakse ter znanja in izkušenj iz držav članic EU v okviru strukturnega sodelovanja, programov medsebojnega učenja, tehnične pomoči in strateških partnerstev;

— povečanje vključenosti organizirane civilne družbe v okvire sodelovanja, ki jih financira EU, da bi se podprlo participativno upravljanje.

1.3 EESO priporoča naslednje konkretne predhodne ukrepe za uresničitev teh ciljev:

— ustrezne institucije Evropske unije bi lahko v odnosih z državami kandidatkami in partnerskimi državami poudarjale, kako pomembna sta vključevanje in učinkovita udeležba organizirane civilne družbe v postopkih pogajanj, in sicer na pregleden in vključujoč način, ter tako prispevale tudi h krepitvi vloge skupnih posvetovalnih odborov, platform civilne družbe ali notranjih svetovalnih skupin, posvetovalnih struktur civilne družbe, ki obstajajo in delujejo na podlagi pridružitvenih sporazumov ali trgovinskih sporazumov EU z različnimi sosednjimi državami ali drugimi regijami sveta;

— predvideli bi lahko postopek spremljanja, ki bi EESO in drugim ustreznim deležnikom civilne družbe omogočil, da nadzirajo izvajanje institucionalnega civilnega in socialnega dialoga v celotnem ciklu priprave zakonodaje in javnih politik ter po potrebi pripravijo priporočila;

— vključitev civilnega in socialnega dialoga kot pogojev v pristopna pogajanja EU in programe sodelovanja, zlasti za skladnost s členi 151 do 155 PDEU o socialni politiki in posvetovanju z deležniki;

— vzpostavitev vključujočih in stalnih nacionalnih platform za dialog med vlado, organizacijami civilne družbe in socialnimi partnerji, ki bodo delovale kot institucionalizirani forumi za razprave o politiki in za soustvarjanje zakonodaje, po modelu EESO;

— izvajanje ciljno usmerjenih programov financiranja EU za podporo razvoju in dolgoročni vzdržnosti neodvisnih organizacij civilne družbe in struktur socialnih partnerjev, da bi se jim omogočila dejavna in pravična udeležba v javni politiki in vključevanju v EU;

— institucije Evropske unije in organizacije civilne družbe si morajo bolj prizadevati za podpiranje informacijskih kampanj, ki poudarjajo pomen socialnega in civilnega dialoga. To je še zlasti pomembno za vključevanje mladih. Te dejavnosti bi bilo treba v državah kandidatkah in partnerskih državah izvajati v partnerstvu z organizacijami civilne družbe ali socialnimi partnerji.

1.4 EESO priporoča, naj bodo med člani ekonomsko-socialnih svetov predstavniki tako socialnih partnerjev kot organizacij civilne družbe. V državah, kjer pri delu ekonomsko-socialnih svetov sodelujejo le socialni partnerji, bi bilo treba vzpostaviti še druge kanale/platforme za civilni dialog.

2. **Ozadje**

Civilni in socialni dialog tvorita enega od temeljnih stebrov evropskega modela participativnega upravljanja. V zadnjih desetletjih sta pomembno prispevala h krepitvi demokracije v državah članicah EU in imela ključno vlogo pri spodbujanju trajnostnega, pravičnega in vključujočega socialno-ekonomskega razvoja

2.1 Pravna ureditev institucionaliziranega socialnega dialoga na evropski ravni je bila določena z Rimskima pogodbama, ki so ju ustanovne države Evropske gospodarske skupnosti podpisale 25. marca 1957. Istega leta je bil na podlagi teh pogodb ustanovljen Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO), glavno evropsko posvetovalno telo, ki naj bi delovalo kot most med institucijami Skupnosti in organizirano civilno družbo.

2.2 Naslov X Pogodbe o delovanju Evropske unije (Socialna politika) vključuje sklice na socialni in civilni dialog ter posvetovanje z Evropskim ekonomsko-socialnim odborom v členih 151, 152, 153, 154 in 155. V členu 152 je na primer določeno, da „Unija priznava in spodbuja vlogo socialnih partnerjev na ravni Unije ob upoštevanju različnosti nacionalnih sistemov. Pospešuje dialog med socialnimi partnerji ob upoštevanju njihove avtonomije."

2.3 Odnosi med Evropsko unijo in državami kandidatkami ter partnerskimi državami v vzhodnih in južnih regijah se širijo, zato je treba v procesih povezovanja in sodelovanja okrepiti civilni in socialni dialog. EESO je v prejšnjih mnenjih že poudaril, da je strukturiran socialni in civilni dialog ključen dejavnik uspeha politik na področju razvoja, socialne kohezije in demokratizacije v teh državah ([4]).

2.4 *Socialni dialog*

2.5 Mednarodna organizacija dela socialni dialog opredeljuje kot vse vrste pogajanj, posvetovanj ali izmenjave informacij med predstavniki vlade, organizacijami delodajalcev in sindikati o vprašanjih skupnega interesa na področju gospodarske in socialne politike. Organiziran je lahko kot tristranski proces, pri katerem je na eni strani vlada, ali pa v okviru dvostranskih odnosov med zaposlenimi in vodstvom. Socialni dialog ključno vpliva na gospodarsko politiko, politiko trga dela in socialno politiko ter spodbuja konvergenco življenjskih in delovnih pogojev. Eno ključnih orodij socialnega dialoga so kolektivna pogajanja, katerih cilj je zagotoviti dostojne delovne pogoje in pravičnost na delovnem mestu.

Civilni dialog

2.6 Civilni dialog nima univerzalne opredelitve, vendar je splošno priznan kot ključen element dela organizacij civilne družbe pri zagotavljanju, da se v postopkih odločanja upošteva mnenje državljanov. S sektorskimi, medsektorskimi in horizontalnimi elementi civilnega dialoga se spodbujata sodelovanje in vključevanje v javno upravljanje ter krepita legitimnost in odgovornost politik. To poteka v okviru dveh dopolnjujočih se vidikov: 1) dialoga med organizacijami civilne družbe za izmenjavo mnenj in strokovnega znanja ter 2) strukturiranega dialoga med organizacijami civilne družbe in vladnimi institucijami, da se pri oblikovanju politik upoštevajo različna mnenja.

3. **Splošne ugotovitve**

3.1 Civilni in socialni dialog sta v številnih državah kandidatkah in partnerskih državah še vedno razdrobljena in nista urejena na institucionalni ravni, zato ne moreta prispevati k oblikovanju usklajenih in vključujočih javnih politik. Brez jasnih institucionalnih struktur je vključenost civilne družbe in socialnih partnerjev v odločanje omejena in neenakomerna, kar vodi k nezaupanju v demokratične procese in državljanski neudeležbi.

3.2 EESO poudarja jasno razliko med socialnim dialogom, kot je določen v členih 151 do 155 PDEU in ki vključuje socialne partnerje (organizacije delodajalcev in sindikate), ter civilnim dialogom, kot je določen v členu 11 PEU in ki vključuje splošnejše akterje organizirane civilne družbe. Ti obliki dialoga sta dopolnjujoči, vendar se razlikujeta v namenu, akterjih in institucionalnih okvirih.

3.3 Strukturiran in dobro institucionaliziran civilni in socialni dialog je bistven za zagotavljanje stabilnosti, institucionalnega spomina, gospodarskega razvoja in socialne kohezije v državah kandidatkah in partnerskih državah. Evropska unija in države članice lahko s spodbujanjem in podpiranjem teh institucionalnih struktur okrepijo svojo vlogo zanesljivega partnerja in podprejo demokratične procese v teh državah ter prispevajo k njihovemu lažjemu in trajnejšemu vključevanju v evropsko družino v okviru procesov širitve, pa tudi v odnosih z drugimi partnerskimi državami, ki bi lahko temeljili na konceptu institucionaliziranega civilnega in socialnega dialoga.

([4]) Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Krepitev civilnega dialoga in participativne demokracije v EU: pot naprej (raziskovalno mnenje na zaprosilo belgijskega predsedstva) (UL C, C/2024/2481, 23.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2481/oj).
Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Vključenost mladih v socialni in civilni dialog na sredozemskem območju (mnenje na lastno pobudo) (UL C, C/2025/1189, 21.3.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/1189/oj).

3.4 Predsednik EESO je poleg tega nedavno sprožil pobudo za aktivnejše vključevanje držav kandidatk v dejavnosti EESO. Cilj te pobude je zagotoviti, da bodo lahko te države izkoristile strokovno znanje in izkušnje držav članic EU, zlasti pri spodbujanju konkurenčnih gospodarstev s socialnim dialogom in širšim sodelovanjem civilne družbe. EESO državam kandidatkam z zgodnjim vključevanjem v te procese pomaga, da se pripravijo na prihodnje članstvo v EU, ter podpira oblikovanje odpornih gospodarstev, ki so lahko konkurenčna na svetovni ravni, pri tem pa ohranijo visoke socialne standarde.

3.5 V tem okviru institucionalizacija civilnega in socialnega dialoga postane ključen dejavnik družbenega in demokratičnega napredka ter gospodarske uspešnosti, kar prispeva k prilagajanju držav kandidatk in partnerskih držav standardom EU in OZN ter njunim ciljem na področju konkurenčnosti.

3.6 V nekaterih državah kandidatkah, kjer teh organov ni, se je že začel postopek ocenjevanja možnosti ustanovitve ekonomsko-socialnega sveta ali podobnega organa na nacionalni ravni, pri čemer bi bilo strokovno znanje EESO in drugih podobnih organizacij v državah članicah zelo koristno za pripravo analize potreb ter dokončanje zakonodajnih in upravnih postopkov, povezanih s to institucionalno strukturo.

3.7 Ustanovitev ekonomsko-socialnih svetov v državah kandidatkah in nekaterih partnerskih državah, kjer jih še ni, bi lahko spodbudila večje sodelovanje in boljšo usklajenost ukrepov EU in interesov organizirane civilne družbe v teh državah.

3.8 Institucionalizacija socialnega in civilnega dialoga prispeva k temu, da se organizacije civilne družbe in socialni partnerji obravnavajo spoštljivo ter da organizirano, učinkovito in pregledno izkoristijo javna finančna sredstva, ki so namenjena procesom civilnega in socialnega dialoga na lokalni, regionalni, nacionalni ali evropski ravni in zunaj tega okvira.

3.9 Z ustanovitvijo ekonomsko-socialnih svetov tam, kjer jih še ni, bi na nekaterih področjih omogočili tudi obstoj organov strokovnih javnih uslužbencev, ki bi pripravljali mnenja in priporočila, potrjena s soglasjem deležnikov civilne družbe, s čimer bi se izboljšali osnutki dokumentov, ki jih pripravljajo javne oblasti, in izključili socialni spori.

3.10 Socialnim partnerjem (sindikatom in organizacijam delodajalcev) ter predstavnikom drugih organizacij civilne družbe, ki bodo del ekonomsko-socialnega sveta ali podobnega organa, bi koristili:

— obvezno posvetovanje o vladnih predlogih normativnih aktov na specializiranih področjih, ki jih določa zakon, ali o zakonodajnih pobudah poslancev;

— priprava analiz/študij o gospodarskih, socialnih in okoljskih razmerah na zahtevo vlade, parlamenta ali na lastno pobudo, za kar morajo vlade zagotoviti upravno in finančno podporo;

— poročanje vladi ali parlamentu o pojavu gospodarskih in socialnih dejavnikov, zaradi katerih je treba pripraviti nove normativne akte in/ali spremeniti obstoječe.

4. **Posebne ugotovitve**

4.1 Institucionalizacija socialnega in civilnega dialoga se lahko izvaja v različnih organizacijskih strukturah ob upoštevanju posebnosti vsake države, interesov in želja organizacij civilne družbe in socialnih partnerjev ter primerov dobre prakse na evropski in mednarodni ravni na tem področju.

4.2 EESO meni, da se z institucionalizacijo civilnega in socialnega dialoga pospešuje približevanje držav kandidatk evropskemu socialnemu modelu, ki temelji na reprezentativnosti in različnosti socialnih partnerjev in organizacij civilne družbe ter njihovem sodelovanju pri javnem odločanju.

4.3 EESO ugotavlja, da ekonomsko-socialni sveti in druge oblike institucionaliziranega civilnega in socialnega dialoga pomembno prispevajo h krepitvi modela upravljanja in participativne demokracije ter imajo ključno vlogo pri spodbujanju trajnostnega, pravičnega in vključujočega socialno-ekonomskega razvoja.

4.4 EESO poudarja, da je treba okrepiti civilni in socialni dialog v okviru procesov vključevanja in sodelovanja med državami kandidatkami ter državami članicami. Strukturiran civilni in socialni dialog je ključen dejavnik uspeha politik na področju trajnostnega razvoja, socialne kohezije in demokratizacije v teh državah.

4.5 Socialni dialog, zlasti v tristranski obliki, vključuje strukturirano sodelovanje vlade, organizacij delodajalcev in sindikatov in se osredotoča predvsem na trg dela, delovne pogoje in ekonomske politike. Civilni dialog pa zajema širšo paleto akterjev, saj poleg organizacij civilne družbe v procesu participativnega upravljanja sodelujejo še trije drugi ključni deležniki: javne oblasti, politične institucije in, v nekaterih primerih, ekonomski in socialni akterji. Čeprav sta ti dve obliki dialoga različni, se dopolnjujeta in predstavljata osnovna stebra demokratične legitimnosti in vključujoče priprave politik v EU.

4.6 Institucionalizirano in strukturirano posvetovanje zagotavlja socialni mir ter ugodno socialno in gospodarsko okolje za razvoj in modernizacijo v državah kandidatkah oziroma partnerskih državah, tako da z dialogom in pogajanji odpravlja nakopičene družbene napetosti ter ustvarja pogoje za vzpostavitev in ohranjanje predvidljivega institucionalnega in pravnega okvira za državljane in gospodarske subjekte v državi in tujini.

4.7 EESO ugotavlja, da se z vključevanjem institucionaliziranega civilnega in socialnega dialoga v vse zakonodajne odločitve in odločitve javne politike, ki imajo pomemben družbeni, gospodarski in okoljski vpliv, zagotovi zastopanost različnih interesov v družbi, tj. malih in srednjih podjetij, tujih vlagateljev, javnih podjetij, zaposlenih, civilne družbe in lokalnih skupnosti.

4.8 Socialni partnerji in organizacije civilne družbe, ki zastopajo različne interese, v ekonomsko-socialnih svetih razvijajo svojo sposobnost doseganja soglasja in kompromisov v okviru pogajanj in dialoga ter se učijo pogajati in usklajevati mnenja, da bi v odnosih z oblikovalci odločitev dosegli skupno stališče.

4.9 V državah, kjer teh svetov ni, se bosta z njihovo ustanovitvijo okrepila vloga in položaj socialnih partnerjev ter organizacij civilne družbe v posvetovanju in partnerskem odnosu z vladami držav kandidatk in partnerskih držav, saj se bo z njimi treba posvetovati in pridobiti njihovo mnenje o vseh zakonodajnih projektih in projektih javne politike, ki imajo pomemben socialni, gospodarski in okoljski vpliv.

4.10 Prav tako bodo morali reprezentativni socialni partnerji in organizacije civilne družbe razviti svoje sposobnosti za analizo javnih politik ter pripravo mnenj, predlogov sprememb in alternativnih javnih politik, da bi lahko uresničili svoje nove institucionalizirane pravice.

4.11 EESO priporoča, naj države kandidatke in partnerske države določijo jasna in pregledna merila za izbiro predstavnikov v civilnem in socialnem dialogu, vključno s pravilom o rotaciji, ukrepi zagotavljanja javne odgovornosti in rednim ocenjevanjem reprezentativnosti, da bi se zagotovile legitimnost, verodostojnost in različnost.

4.12 Institucionalizacijo in operacionalizacijo mehanizmov strukturiranega civilnega in socialnega dialoga bi bilo treba podpreti z evropskimi predpristopnimi sredstvi. Financiranje bi moralo biti osredotočeno na razvoj upravnih in regulativnih okvirov, potrebnih za participativno upravljanje in vključujoče oblikovanje politik, vključno s prenosom znanja in izkušenj v zvezi s strukturami demokratičnega dialoga in procesi javne politike z EESO, nacionalnih ekonomsko-socialnih svetov in podobnih organov v državah članicah na ustrezne organe v državah kandidatkah in partnerskih državah. Pri tem ne bi smeli financirati osnovnih dejavnosti socialnih partnerjev ali organizacij civilne družbe, da se ohranita njihova avtonomija in neodvisnost.

4.13 Razviti je treba tudi programe za krepitev medsebojnega zaupanja med javnimi in zasebnimi partnerji, ki so vključeni v civilni in socialni dialog. K učinkoviti dejavnosti teh posvetovalnih institucij bodo prispevali strokovnjaki, zaposleni v upravi ekonomsko-socialnih svetov, in strukturiranje dejavnosti v specializirane skupine.

4.14 EESO je bil prvi evropski organ, ki je v svoje delo uradno začel vključevati države kandidatke in s tem dal pozitiven zgled drugim institucijam EU. „Član iz države kandidatke“ je časten naziv, ki izraža podporo predstavnikom civilne družbe iz držav kandidatk EU in jih upošteva, ne da bi jim bil s tem podeljen status člana EESO.

4.15 Z zgodnjo ustanovitvijo ekonomsko-socialnih svetov ali podobnih organov v državah, kjer jih še ni, in vključevanjem predstavnikov civilne družbe v delovne skupine za proces pristopa k EU in povezana pogajanja, se bo pospešil postopek pogajanj za pristop držav kandidatk k EU, zlasti pri dveh sklopih pogajalskih poglavij: sklopu o temeljnih prvinah (poglavji o sodstvu in temeljnih pravicah ter pravici, svobodi in varnosti) ter sklopu o konkurenčnosti in vključujoči rasti (poglavji o podjetniški in industrijski politiki ter socialni politiki in zaposlovanju).

4.16 Možnosti financiranja za države kandidatke so zasnovane tako, da podpirajo izvajanje obsežnih sistemskih reform, ki so večinoma osredotočene na sklop 1 o temeljnih prvinah. Delovanje demokratičnih institucij je povezano tudi s preglednostjo upravljanja in posvetovanji z organizacijami civilne družbe oziroma njihovo udeležbo v procesu vključevanja v EU, ki spadata k ciljem institucionalizacije civilnega in socialnega dialoga.

4.17 EESO v skladu z načelom partnerstva EU ter socialnimi in gospodarskimi cilji načrtov za rast za države kandidatke vztraja, da morajo biti socialni partnerji in civilna družba pravočasno in dejansko vključeni v zasnovo, izvajanje, spremljanje in ocenjevanje programov reform ([5]).

4.18 EESO priporoča, naj se v programe reform v skladu z njegovim mnenjem o novem načrtu za rast ter instrumentu za reforme in rast za Zahodni Balkan iz leta 2024 vključi povzetek posvetovalnega procesa, iz katerega bo razvidno, kako so se upoštevali prispevki deležnikov.

4.19 EESO poudarja, da institucionalizacija civilnega in socialnega dialoga v obliki ekonomsko-socialnih svetov v državah kandidatkah in partnerskih državah ne nadomešča tristranskega socialnega dialoga med vladami, delodajalci in sindikati o trgu dela (plačilo in delovni pogoji) v obliki odborov ali svetov za tristranski socialni dialog na teritorialni in nacionalni ravni.

V Bruslju, 17. julija 2025

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Oliver RÖPKE

([5]) Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Utiranje poti za pristop Zahodnega Balkana k EU (raziskovalno mnenje) (UL C, C/2024/6872, 28.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6872/oj).